לב: המוכר שדהו פרק תשיעי ערכין

הבא נמי תרתי ירושלים הוו. ותימה לרבא נמי אנו צריכין לומר כן דתרי ירושלים הוו ול"ל לרבא אין אנו צריכין לומר ביהודה תרי ירושלים הוו אלא כשאר ארצות אבל לרב אמי ל"ל ביהודה תרי ירושלים הוו: **וקדשון** ערי חומה. פי' לענין מכירת בית בכתי ערי חומה ולענין גאולת מוצרעים חוץ לעיר דלדוקא בכתי ערי חומה צריך לגאול המוצרעים חוץ לחומה אבל שאר (ארצות) [עיירות] לא ואבנים [1]מונגעות צריך [2]לגאול חוץ לעיר ואפי' לא היו מוקפות מימות יהושע ובתי מנין בתורת כהנים מתחן חוץ לעיר ואין אדם חוץ לכל העיר אלא אדם חוץ לעיירות המוקפות חומה בלבד וא"ת מנלן הא לא כתיב בית חומה. פי' לענין מכירת בית מוצרע (ויקרא יג) ממושב לכתיב בית מושב עיר חומה (שם כה) ופירש רש"י כאן דמקדש ליה (לארבעה) בשתי תודות וכשיר וביום הנלכין ושתי תודות אחריהן כדאיתא בשבועות (דף טז. ומכמן) שבועות פירש"י דלשכתן שהיו מקדשין חומות ירושלים בשתי תודות וכשיר כשנאו להוסיף על העיר ועל (העיירות) [העזרות] אבל שאר (ארצות) [עיירות] לא ידעתי איאך היו מקדשין אותן:

מנו יובלות לקדש שמיטין. מכאן תימה לגרייתא דתני בירושלמי דמסכת גיטין ורש"י יח) כתב בפ' השולח (גיטין דף לו.) דתניא בירושלמי וזה דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות הכתוב מדבר אחד שמיטת יובל ואחד שמיטת שביעית בזמן שאתה משמט יח) [ויובל] אתה משמט [שביעית] בזמן שאי אתה משמט [1]יובל אי אתה משמט שביעית וכאן אומר דלא מנו יובלות אלא לקדש שמיטין ופירש רש"י פ' השולח (שם) דהכיא בערכין ב) דמדלכנן היו אין משמט כן בת"כ [2]) (ולומר אני [3]) דמנאי היא (עכ"ל רש"י) (דהא בירושלמי רבי היא) ועוד אומ"ת דהך ברייתא דמייתי ריש פרק השולח (שם כב) וזה דבר השמיטה שמוט בשתי שמיטות המתוט מדבר אחת שמיטת קרקע ואחת שמיטת כספים [3]) והא דירושלמי רבי היא אבל רבנן פליגי עליה דרבי ואמרי [4]) מנין דיש שמיטה אף על פי שאין יובל ת"ל [5]) (ויקרא כה) והיו לך שבת שבתות השנים ומנין שיעשה יובל אע"פ שאין שביעית ת"ל (שם) והיו לך תשע ולהרבעים שנה [6]) (וסוגיא) דהכא אתיא דרבנן מיהו יש לישב הא דתוכת כתיב אפי' כר' והא דתני שביעית אע"פ שאין יובל יש לפרשה אע"פ שלא נהגו יובל והיינו בחטאם וכדתני בפ"ק דרשם השנה (דף ט: ושם) יובל היא אע"פ שלא שמטו ואע"פ שלא תקעו יכול אע"פ שלא שלחו ת"ל היא דברי ר' יהודה רבי יוסי אומר יובל אע"פ שלא שמטו ואע"פ שלא שלחו יכול אף על פי שלא תקעו ת"ל היא: אלא

אמר אביי הכי קאמר עד גמלא בגליל עד גדוד בעבר הירדן וחדיד ואונו וירושלים ביהודה רבא אמר גמלא בגליל לאפוקי גמלא דשאר ארצות גדוד בעבר הירדן לאפוקי גדוד דשאר ארצות אינך דלא איכא דכותייהו לא איצטריך ליה וירושלים מי מיחלט בה [4]) והתניא [5])עשרה דברים נאמרו בירושלים [6]אין הבית חלוט בה אמר רבי יוחנן בירושלים דמוקפת חומה מימות יהושע בן נון ולא בירושלים דאילו ירושלים אין הבית חלוט בה ואילו הבא הבית חלוט בהן רב אשי אמר לאו [7]אמר רב יוסף תרי קדש הוו ה"נ תרי ירושלים הוו תניא [8] ר' שמעאל בר' יוסי [9]למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשום אבל ראשונות בטלו משבטלה [1] קדושת הארץ קסבר [2]קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא ורמינהי [3]א"ר ישמעאל בר' יוסי וכי אלו בלבד היו והלא כבר נאמר [4]ששים עיר כל חבל ארגוב כל אלה ערים בצורות אלא למה מנו חכמים את אלו שכשעלו בני הגולה מצאו אלו וקידשום קידשום הא אמרינן [5] דלא צריך לקדושינהו אלא [6] מנאום ולא אלו בלבד אלא [7]כל שתעלה לך מסורת בידך מאבותיך שמוקפת חומה מימות יהושע בן נון כל מצות הללו נוהגות בה מפני שקדושה ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבא איבעית אימא תרי תנאי ואליבא דר' ישמעאל ואיבעית אימא חד מינייהו ר' אלעזר בר יוסי אמרה [8]דתניא ר"א בר יוסי אומר אשר לוא חומה אע"פ שאין לו עכשיו והיה לו קודם לכן מאי טעמא דמ"ד קדושה ראשונה [9] קידשה לשעתה יולא קידשה לעתיד לבא דכתיב [1]ויעשו [2]בני הגולה השבים מן השבי סוכות וישבו בסוכות כי לא עשו ממי [3] יהושע בן נון בני ישראל וגו' ותהי שמחה גדולה מאד אפשר בא דוד ולא עשו סוכות [4] עד שבא עזרא אלא [5]מקיש ביאתם בימי עזרא לביאתם בימי יהושע מה ביאתם בימי יהושע מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה אף ביאתן בימי עזרא מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה [6] ואומר [7]והביאך ה' אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה מקיש ירושתך לירושת אבותיך מה ירושת אבותיך בחידוש כל דברים הללו אף ירושתך בחידוש כל דברים הללו ואידך דבעי רחמי על יצר דעבודה זרה ובטליה ואגין זכותא עלייהו כי סוכה והיינו דקא קפיד קרא עילויה דיהושע דבכל דוכתא כתיב יהושע והכא כתיב ישוע בשלמא משה לא בעא רחמי דלא הוה זכותא דארץ ישראל אלא יהושע דהוה ליה זכותא דארץ ישראל אמאי לא ליבעי רחמי והא כתיב אשר ירשו אבותיך

וירשתה הכי קאמר כיון דירשו אבותיך ירשת [8] את ומי מנו שמיטין ויובלות השתא משגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט מנשה בטלו יובלות [9] עזרא דכתיב ביה [1]כל הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים [2]ושש מאות וששים הוה מני דתניא [3]משגלו שבט ראובן ושבט גד וחצי שבט המנשה בטלו יובלות שנאמר [4]וקראתם דרור בארץ לכל יושביה בזמן שכל יושביה עליה ולא בזמן שגלו מקצתן יכול היו עליה והן מעורבין ביהודה ושבט יהודה בבנימין יהא יובל נוהג תלמוד לומר לכל יושביה בזמן שיושביה כתיקונן ולא בזמן שהן מעורבין א"ר נחמן בר יצחק מנו יובלות לקדש שמיטין

הניחא

עד גמלא. כל עיירות שבגליל עד גמלא היו מוקפות חומה מימות יהושע: **רבא אמר.** הלי תנא אחת לפרושי מתני' והכי קאמר גמלא דקתני מתני' דהוי מוקפת חומה מימות יהושע היינו גמלא דגליל: **לאפוקי.** [1]דלא איכא גמלא בעבר הירדן ויהודה לא מוקפת חומה מימות יהושע וכן גדוד וכן חדיד וירושלים ביהודה לאפוקי עיירות שבגליל ועבר הירדן שנקראו חדיד ואונו וירושלים אינן מוקפות מימות יהושע: **איך דליכא** [2]**כותייהו.** איך דקא חזיב דמתני' כגון קלרה ויודפת דליכא כדוכתא אחריתי דמקפי כשמתייהו לא איצטריך למיתני [3]) בריית (4) בהי אלעזר קימי: **עשרה דברים.** מפרש בנ"ק בפרק מרובה (דף פב:) חד אחד מהם: **אין הבית חלוט** [5]). משום דכתיב (ויקרא כה) לקונה אותו לדורותיו וקסבר לא נתחלקה ירושלים לשבטים [6]נ"ק [שם] ומאן קא מקני ליה: **לאו מי אמר רב יוסף וכו'.** כתמ' מכות כפ' אלו הן הגולין (דף י.): **אם אלו.** המנויות במשנתינו: **וקידשום.** מפרש במסכת שבועות (דף טז.) דמקדשי לה בשתי תודות ובשיר ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהן וכו': **כעולו.** שאין קדושת הארץ נוהגת בהן ואין בהן דין ערי חומה: **משבעלה** [7]) **קדושת הארץ.** בתורכן לתאון: **קדושה ראשונה.** שקידשה יהושע: **הא אמרים.** לקמן בסוף הא דתנן חומה מילתא דלא לריכי לקדושי דקתני מיפא ולא אלו בלבד אלא כל שתעלה בידך כו' שקידשה לשעתה ולעתיד לבא: **הדא מייניהו.** הך דקתני קידשה לעתיד לבא ר' אלעזר בר יוסי אמרה כי היכי דקאמר אע"פ שאין לו עכשיו ואע"ג דחרוב לא בטלה קדושתיה: **אלא מקיש ביאתם בימי עזרא כו'.** דהא[8]) כי לא עשו אלו אסוכות מהדר אלא הכי קאמר כי לא עשו מה שעשו עכשיו מימות יהושע ומאי ניהו קדושת הארץ: **מנו שמיטין.** שהתמילו למנות שמיטין ומתמייהו במעשר: **וכיאך ה' אלהיך וגו'.** כשוכס מן הגלות משמע קלא דכתיב לעיל מייה (דברים ל) ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך: **ואידך.** לעולם כי לא עשו אסוכות קאי ולאו סוכות ממש אלא דבעא עזרא רחמי אילנא דעבודה זרה ואימסר בידיה כדאמר כסנהדרין (דף סד.): **ואגין וכופא.** דעזרא עלייהו: **כי סוכה.** כי לא עשו דבר זה בימות יהושע [9]) כן והיינו דקפיד קרא לאלמוני יהושע טפי מהאמרים וקא מדבר ליה בלשון נגאי: **דבכל דוכתא כתיב יהושע והכא ישוע.** משום דליהו הוה ליה למיכתי רחמי עלה דמילתא דבשלמא משה לא בעא רחמי על יצר דעבודה זרה ובטליה ואגין זכותא עלייהו כי סוכה והיינו דקא קפיד קרא עילויה דיהושע דבכל דוכתא כתיב יהושע והכא כתיב ישוע בשלמא משה לא בעא רחמי דלא הוה זכותא דארץ ישראל אלא יהושע דהוה ליה זכותא דארץ ישראל אמאי לא ליבעי רחמי והא כתיב אשר ירשו אבותיך

מנו יובלות לקדש שמיטין. ולאי יוכל לא הייה נוהג שיהו עבדים נפטרים משום יובל ולא שדות של מכר מוחזרות אבל שמיטין היו נוהגים לשמט כספים ולשמט מזרע וקליר יז) דהא לריכין למנות שנת יובל כדי שיבואו השמיטין במקומן שלסוף ז' שמיטות היו מגיעין שנת נ' שלא היו מונין אותה לשמיטה הבאה מפני שהיא לאויב להיות שנת יובל ושנה של אחריה מתחיל המנין דאם לא היו מונין יובלות היו מונין אותה שנה לאחשבון השמיטין והוי השמיטין שלא במקומן:

הניחא

עין משפט נר מצוה

סז א מיי' פ"ז מהל' בית הבחירה הל"י"ד:
סח ב ג מיי' פ"ב מהל' שמיטה ויובל הלכה טו:
ד [מיי' שם ופ"ח מהל' תרומות הל"ח ופ"ו מהל' בית הבחירה הל' טז].
סט ה מיי' פ"ז מהל' שמיטה ויובל הל"ח:

תורה אור השלם

ו. וְנָלַבְתָּ אֶת בֵּית עָרֶיךָ בְּעֵת הַהִוא לֹא הָיְתָה קְרֻיָה אֲשֶׁר לֹא לָקַחְנוּ מֵאִתָּם שִׁשִּׁים עִיר כָּל חֶבֶל אַרְגֹּב מַמְלֶכֶת עוֹג בַּבָּשָׁן: דברים ג ד

ב. וְעָשׂוּ כָּל הַקָּהָל הַשָּׁבִים מִן הַשִּׁבְי סֻכּוֹת וַיֵּשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת כִּי לֹא עֲשׂוּ מִימֵי יֵשׁוּעַ בֶּן נוּן כֵּן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַהוּא וַתְּהִי שִׂמְחָה גְּדוֹלָה מְאֹד: נחמיה ח יז

ג. וְהֵבִיאֲךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יָרְשׁוּ אֲבֹתֶיךָ וִירִשְׁתָּהּ וְהֵיטִבְךָ וְהִרְבְּךָ מֵאֲבֹתֶיךָ: דברים ל ה

ד. כָּל הַקָּהָל כְּאֶחָד אַרְבַּע רְבוֹא אֲלָפִים שֵׁלֶשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים: עזרא ב סד

ה. וְקִדַּשְׁתֶּם אֵת שְׁנַת הַחֲמִשִּׁים שָׁנָה וְקָרָאתֶם דְּרוֹר בָּאָרֶץ לְכָל יֹשְׁבֶיהָ יוֹבֵל הִוא תִּהְיֶה לָכֶם שַׁבְתֶּם אִישׁ אֶל אֲחֻזָּתוֹ וְאִישׁ אֶל מִשְׁפַּחְתּוֹ תָּשׁוּבוּ: ויקרא כה י

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מיגו דלגמא סי' דבהאי פרשא קיימא נ"ב ולא כפוס אלא לאחרת:

מוסף רש"י

אין הבית חלוט בה. כדין כתי ערי חומה, אלא נאולה תהיה לו לעולם לגאול ואם יגיע יובל יצא ויגאל כשאר ערי מגרש (ב"ק פב:). לשון מנו חכמים את אלו. ירושלים נמנו (לעיל) לענין כתי ערי חומה לומר שהיו מוקפות חומה מימות יהושע בן נון ואין שם יותר מעשרה, ולמה מנאום ולא הרבה היו שם, והשם נמי מנו וכל כיוצא בזה (מגילה י.) והיה לשם למצות עיר הרבה שלא מנאום (שבועות ט.). **וקידשום.** לא פירש לי כמה מקדשים ערי מרן שהאל (שם). קדושה ראשונה קידשה לשעתה ולא קידשה לעתיד לבא. קדושה לשעה שקידשה לשעתה, לא קדשה לעתיד לבא. אבל קדושה שהיא נתקדשה לעולם, כדתניא בתוספתא (פכ:) קדושה לשעה ולעתיד ושניה יש לשם שמיטות אין לשם (מגילה ג.) וכי אלו בלבד היו. מוקפות חומה מימות יהושע בן נון (שבועות ט.). מצאו אלו. דרך ליתם (שם). הא אמרינן. לקמן בסוף הפא מגלי נוסה, דלא צריך לקדושינהו. דקא מפיק אחיל כי הכל שתעלה בידך מפורת מרבותיך (מגילה י.). כל מצות הללו. הטבות בערי חומה, שיגאל תמיד וקריאת מגילה מי שאה עבר הכרם הנלוט בה לשוף שנה (שם). המלין עשים מגרגרים שם. שם (שבועות ט.).

שיטה מקובצת

א) בה בית הבחירה: ב) תניא אמר ר' ג) תיבת קדושת נמחק: ד) אמרינן לקמן דלא: ה) אלא מצאו אלו המנאום ולא: ו) קידשה בפ"ק דחולין ובפ"ק דיבמות ובפ"ק דהגיגה: ז) ישרע בן אות הי' נמחק: ח) סוכות בא שי' מה ולא עשה סוכות עד: ט) חומה ונתחייבו במעשר רא"מר: י) ירשת אחה ומי: יא) דעזרא דכתיב יב) דכתיב ואין: יג) לפתני בברייתא בהי: יד) חלוט בה כשהוא: טו) תיבת קדושת נמחק: טז) הישע בן נון והאי דקפיד תיבות בן נמחק תיבת והיינו ליש: יז) וקצירי והיו צרכין תיבת דהא נמחק: יח) ירש"י כתבה בפ': יט) משמט יוב' אחה משמט שביעית בזמן: כ) ערכין מדרבנן היא ואין משמט אין כאן מקומו ומקומו בשיטה נ"ב א) והיכה אני נמחק: כא) תנאי היא דהא תניא עכ"ל רש"י נמחק: כב) השולח רבי אומר וזה: כג) כספים לא איירי בחריסה וזריעה אלא בשדות המוזרות לבעלים ביובל והשמטת קרע קרי יובל ולשביעית קרי השמטת כספים דשביעי' משמטת כספים ולא יובל הכי קאמר בזמן שאתה משמט שביעית כד"א דירושלמי תיבות הא רבי היא ליש ונמחק: כד) ואמרי דיש יובל אע"פ שאין שביעית כדאיתא בתו"כ מנין שיעשה שביעית אע"פ [ש"ין יובל] תיבות דיש שמיטה ליש ונמחק: כה) שנה דברי רבי יהודה וחכמים אומרים שביעית נוהגת אע"פ שאין יובל והיובל אינו נוהג אלא א"כ נוהג שביעית והכא אתי אות ה' א' נמחק:

מסורת הש"ס

א) [ב"ק פכ: וש"נ], ב) [מכות י.], ג) [ב"ק לעיל מ"ל מ"ר ר' שמעון], ד) [מגילה י.], [שבועות ט.], ה) [חולין ז. וש"נ], ו) [מגילה י. שבועות ט.], ז) [מגילה ג.], ח) [מגילה י.], ט) [ב"ק לעיל מ"ל כל הקהל], ט) [נ"ל שם מאות], י) [ולפיכך נמלא מי דלא הוה ל"ק], כ) [ד"ה ל"ק], ל) [ד"ה ל"ק], מ) [ב"ק לעיל מ"ל מ"ר ר' שמעון], נ) [מגילה ג.], ס) [מגילה ג.], ע) [נ"ל שם מאות], פ) [ד"ה ל"ק], צ) [ד"ה ל"ק], ק) [ד"ה ל"ק], ר) [ד"ה ל"ק], ש) [ד"ה ל"ק], ת) [ד"ה ל"ק], א) [ד"ה ל"ק], ב) [ד"ה ל"ק], ג) [מכות ל"ח מעמ"ש ל"ל], ד) [ד"ה ל"ק], ה) [ד"ה ל"ק], ו) [ד"ה ל"ק], ז) [ד"ה ל"ק], ח) [ד"ה ל"ק], ט) [ד"ה ל"ק], י) [ד"ה ל"ק], יא) [ד"ה ל"ק], יב) [ד"ה ל"ק], יג) [ד"ה ל"ק], יד) [ד"ה ל"ק], טו) [ד"ה ל"ק], יז) [ד"ה ל"ק], יח) [ד"ה ל"ק], יט) [ד"ה ל"ק], כ) [ד"ה ל"ק], כא) [ד"ה ל"ק], כב) [ד"ה ל"ק], כג) [ד"ה ל"ק], כד) [ד"ה ל"ק], כה) [ד"ה ל"ק], כו) [ד"ה ל"ק], כז) [ד"ה ל"ק], כח) [ד"ה ל"ק], כט) [ד"ה ל"ק], ל) [ד"ה ל"ק], לא) [ד"ה ל"ק], לב) [ד"ה ל"ק], לג) [ד"ה ל"ק], לד) [ד"ה ל"ק], לה) [ד"ה ל"ק], לו) [ד"ה ל"ק], לז) [ד"ה ל"ק], לח) [ד"ה ל"ק], לט) [ד"ה ל"ק], מ) [ד"ה ל"ק], מא) [ד"ה ל"ק], מב) [ד"ה ל"ק], מג) [ד"ה ל"ק], מד) [ד"ה ל"ק], מה) [ד"ה ל"ק], מו) [ד"ה ל"ק], מז) [ד"ה ל"ק], מח) [ד"ה ל"ק], מט) [ד"ה ל"ק], נ) [ד"ה ל"ק], נא) [ד"ה ל"ק], נב) [ד"ה ל"ק], נג) [ד"ה ל"ק], נד) [ד"ה ל"ק], נה) [ד"ה ל"ק], נו) [ד"ה ל"ק], נז) [ד"ה ל"ק], נח) [ד"ה ל"ק], נט) [ד"ה ל"ק], ס) [ד"ה ל"ק], סא) [ד"ה ל"ק], סב) [ד"ה ל"ק], סג) [ד"ה ל"ק], סד) [ד"ה ל"ק], סה) [ד"ה ל"ק], סו) [ד"ה ל"ק], סז) [ד"ה ל"ק], סח) [ד"ה ל"ק], סט) [ד"ה ל"ק], ע) [ד"ה ל"ק], עא) [ד"ה ל"ק], עב) [ד"ה ל"ק], עג) [ד"ה ל"ק], עד) [ד"ה ל"ק], עה) [ד"ה ל"ק], עו) [ד"ה ל"ק], עז) [ד"ה ל"ק], עח) [ד"ה ל"ק], עט) [ד"ה ל"ק], פ) [ד"ה ל"ק], פא) [ד"ה ל"ק], פב) [ד"ה ל"ק], פג) [ד"ה ל"ק], פד) [ד"ה ל"ק], פה) [ד"ה ל"ק], פו) [ד"ה ל"ק], פז) [ד"ה ל"ק], פח) [ד"ה ל"ק], פט) [ד"ה ל"ק], צ) [ד"ה ל"ק], צא) [ד"ה ל"ק], צב) [ד"ה ל"ק], צג) [ד"ה ל"ק], צד) [ד"ה ל"ק], צה) [ד"ה ל"ק], צו) [ד"ה ל"ק], צז) [ד"ה ל"ק], צח) [ד"ה ל"ק], צט) [ד"ה ל"ק], ק) [ד"ה ל"ק], קא) [ד"ה ל"ק], קב) [ד"ה ל"ק], קג) [ד"ה ל"ק], קד) [ד"ה ל"ק], קה) [ד"ה ל"ק], קו) [ד"ה ל"ק], קז) [ד"ה ל"ק], קח) [ד"ה ל"ק], קט) [ד"ה ל"ק], ר) [ד"ה ל"ק], רא) [ד"ה ל"ק], רב) [ד"ה ל"ק], רג) [ד"ה ל"ק], רד) [ד"ה ל"ק], רה) [ד"ה ל"ק], רו) [ד"ה ל"ק], רז) [ד"ה ל"ק], רח) [ד"ה ל"ק], רט) [ד"ה ל"ק], ש) [ד"ה ל"ק], שא) [ד"ה ל"ק], שב) [ד"ה ל"ק], שג) [ד"ה ל"ק], שד) [ד"ה ל"ק], שה) [ד"ה ל"ק], שו) [ד"ה ל"ק], שז) [ד"ה ל"ק], שח) [ד"ה ל"ק], שט) [ד"ה ל"ק], ת) [ד"ה ל"ק], תא) [ד"ה ל"ק], תב) [ד"ה ל"ק], תג) [ד"ה ל"ק], תד) [ד"ה ל"ק], תה) [ד"ה ל"ק], תו) [ד"ה ל"ק], תז) [ד"ה ל"ק], תח) [ד"ה ל"ק], תט) [ד"ה ל"ק], א) [ד"ה ל"ק], ב) [ד"ה ל"ק], ג) [ד"ה ל"ק